

О. С. Лук'ячук

Бонч-Бруєвич Володимир Дмитрович

БОНЧ-БРУЄВИЧ Володимир Дмитрович (Бонч-Бруєвич Владимир Дмитриевич; псевд.: Волгин Н., Гвоздь Семен, Горленко Ив., Кругликов Антон, Ольховский Владимир, Петренко Ник., Романенко С. Г., Северянин (В.), Старый товарищ; 28. 06(10. 07). 1873, Москва - 14. 07. 1955, там само) - російський державний діяч, історик, літератор. Навч. у Моск. землемірному інституті (1889 відрахов. за участь у студент. заворушеннях і висланий у Курськ), Курському землемір. училищі (1890- 92), у Цюрих. університеті на факультеті природн. наук (1896- 98). Від 1892 - учасник марксист. гуртків. Член С.-д. партії (від 1895). У 1896- 1905 - на еміграції (Швейцарія). Вів рев. роботу в Харкові й С.-Петербурзі (1905-07). Неодноразово був заарешт. (1906, 1907, 1911, 1914). Співпрацював у г. «Искра»; під керівництвом В. Леніна організував бібліотеку й архів ЦК РСДРП у Женеві, видання більшов. літ-ри й вивезення її до Росії. 1905 повернувся в Росію, жив і працював у С.-Петербурзі. Брав участь у виданні г. «Вперед» (1906-07). У 1906 почав видавати ж. «Наша мысль» у створеному ним однойм. видавництві. Брав участь у створенні ж. «Вестник жизни», г. «Эхо», «Волна», «Вперед» та друкарні видавництва «Дело». 1907 очолив легал. більшов. видавництво «Жизнь и знание». 1910-11 - чл. ред. г. «Звезда», від 1912 - г. «Правда». 1911-12 редагував «Известия Общества Толстовского музея», де опублікував ст. «Конфискованные произведения Л. Н. Толстого» (1911, № 2). У 1913 як експерт і кореспондент брав участь у [Бейліса справі](#). Учасник більшов.

перевороту 1917 в Петрограді. Член ред. «Известий» (до травня 1917). У 1905-14 - чл. Комісії з дослідження творчої спадщини Г. Сквороди С.-Петербур. АН. 1917-20 - керуючий справами Раднаркому РРФСР, пізніше - на видавн. та наук. роботі. Як літератор і видавець виступив у 90-і рр. 19 ст. Редагував книги «Народные библиотеки» у видавництві П. Прянишникова. Уклав і видав зб. «Избранные произведения русской поэзии» (1894), «Родные песни» (1896; обидва - Москва). Від 90-х рр. друкувався у легал. і нелегал. період. виданнях із публіцист. статтями, літ. нарисами, рецензіями. Публіцистика Б.-Б., присвяч. становищу робітників і селян, розвиткові рев. руху, пропаганді марксизму, розвінчанню самодержавства і клерикалізму, мала широкий резонанс. Видавав також твори демократично налаштованих рос. письменників зокрема М. Горького, С. Гусева-Оренбурзького, С. Скитальця, С. Юшкевича. Організатор і 1-й дир. (1934-39) Держ. літ. музею в Москві, кер. Музею історії релігії й атеїзму (1945- 55). Осн. праці присвятив рев. рухові в Росії та в Україні, питанням атеїзму. Засн. і ред. серії істор.-літ. збірників «Звенья» та «Летописи государственного литературного музея». Ініціатор і учасник видання академ. зібрання творів Л. Толстого і О. Пушкіна. Автор спогадів про В. Леніна, Д. Маміна-Сибіряка, В. Короленка, Л. Толстого, М. Горького, Д. Бєдного та ін. Вивчав проблеми рос. сектантства, створивши при АН спец. сектант. відділ. Видав деякі твори укр. сектантів (штундистів, мальованців), прозові оригін. твори Г. Сквороди («Собрание сочинений», т. 1, С.-Петербург, 1912). Один із перших дослідників творчості І. Франка у Росії. Листувався з поетом, переклав низку його творів зі зб. «В поті чола», уклав зб. оповідань «Рассказы Ивана Франка: С галицийского перевел В. Ольховский». Царська цензура не дозволила видавати ці оповідання (частина з них увійшла у перекладі Б.-Б. у зб. оповідань «Маленький Мирон», К., 1952).

Основні праці

К статистике преступлений русского правительства // Жизнь. Лондон, 1902. № 2; Литература жандармов // Пролетарий. Женева, 1905. № 19; Сила пролетариата // Вперед. Женева, 1905, 15 марта; Мы требуем пересмотра // Звезда. С.-Петербург, 1911, 29 окт.; Како веруеши? // Современник. 1912. № 3; Законопроект о печати во Всероссийском литературном обществе // Утро. Х., 1914, 24, 26, 28 янв.; Знамение времени. Убийство Андрея Ющинского и дело Бейлиса (Впечатления Киевского процесса). Петроград, 1914; Избранные сочинения: В 3 т. Москва, 1959-63; укр. перекл. - В. І. Ленін в Петрограді і в Москві. 1917-1920. К., 1956; Гапон і гапоновщина. К., 1957; Моє листування з Іваном Франком // Іван Франко в спогадах сучасників. Л., 1956; Наш Ілліч.

К., 1969.

Рекомендована література

1. Владимир Дмитриевич Бонч-Бруевич: Некролог // Правда. 1955, 16 июля;
2. Нестерова Н. М., Сурикова К. Б. Владимир Дмитриевич Бонч-Бруевич. 1873-1955: Библиография трудов. Москва, 1958;
3. Демиденко Г. Г. Дел у революции немало... Очерк жизни и деятельности В. Бонч-Бруевича. Москва, 1976.

Бібліографічний опис:

Бонч-Бруєвич Володимир Дмитрович / О. С. Лук'янчук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. - К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. - Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-37010>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).